

Saamelaisten totuus- ja sovintokomissiolle

c/o ulla.aikio-puoskari@sdt.sk.fi

Asia: Saamelaisten yhteisölliset ja yksilölliset kokemukset Suomen valtion harjoittamasta hallintotavasta ja eri viranomaisten toimista Bihtožat-suvun jäsenen Arvi Hagelinin tiedostamana, historiallisen asiakirjanäytön pohjalta toteamana ja omakohtaisesti kokemana

Viitteet: Hannele Pokka, Totuus- ja sovintokomissio:
”Komission toimeksianto on laeva. On koottava saamelaisten kokemukset Suomen valtion ja eri viranomaisten toimista ja siitä, millaisia vaikutuksia ja seurauksia niillä on ollut ja on edelleen saamelaisille alkuperäiskansana sekä sen jäsenille ja tehdä tämä tieto näkyväksi. On tunnistettava ja arvioitava historiallista ja nykyistä syrjintää ja oikeuksien loukkauksia.

Tarkoituksena on, että totuus- ja sovintoprosessiin tuloksena Suomen valtio kantaa vastuunsa ja on valmis yhdessä saamelaistoimijoiden kanssa vahvistamaan saamelaisten oikeuksien toteutumista Suomessa. Komission työn myötä toivottavasti tarkentuu yhteinen kuva siitä, mitä on tapahtunut. Se luo pohjaa sovinnon rakentamiselle saamelaisten ja valtion välille.”

Luottamuksen mureneminen Suomen valtion s.o. poliittishallinnollisten vallankäyttäjien vilpittömyyteen suomensaamelaisen kansallisen väestöaseman ja alkuperäiskansa-aseman lainsäädännölliseksi yhteensovittamiseksi Totuus- ja sovintokomission työn pohjalta

Totuus- ja sovintokomissio hajosi jo ennen kuin ennätti edes työtänsä aloittamaan. Epäilemättä Hannele Pokan kritiikki Suomen valtion vilpittömyyttä kohtaan on aiheellinen ainakin siltä osin kuin on kysymys yhdenvertaisista lainsäädännöllisestä ja viranomaishallinnollisesta kansallisten oikeuksien turvaamisesta saamelaisille saamelaisina Suomessa.

Hannele Pokka, Yle 22.5.2022

”Komissaari Hannele Pokka sanoo, että nyt nousut epäluottamuskeskustelu kertoo hänen mielestään laajemmin siitä suuresta epäluottamuksesta, joka saamelaisilla on ollut valtiota ja valtion toimijoiden päätöksiä kohtaan.

Koskaan ei ole mennyt niin, että saamelaisten asioita olisi hoidettu loppuun saakka, vaan ne ovat olleet toteutumattomia ehdotuksia. Tuntuu, että komissioon nyt kohdistuu niitä tunteja, joita on koettu vuosien ja vuosikymmenten aikana.”

Yhteiskunnallisen sarron elementit, kolonisaatio, assimilaatio ja segregatio ovat paljastuneet saamelaisiin kohdistettuina lainsäädännöllisinä instrumentteina ja viranomaishallinnollisina käytäntöinä sekä maa-oikeuksia koskevissa tutkimuksissa että myös komiteamietinnöissä. Selvityksistä huolimatta poliittishallinnolliset vallankäyttäjät eivät ole tunnustaneet harjoittaneensa saamelaisten yhteiskunnallista sortoa missään muodossa. Niinpä Anni-Kristiina Juuson mielenosoituksellinen ero Totuus- ja sovintokomission sihteerin tehtävästä on viesti aistitusta epäluotettavan toimintakaavan toistumisesta.

Pääsihteeri Anni-Kristiina Juuso, Yle, 27.5.2022

anni_kristiina.juuso@om.fi

”Minä saamelaisena en voi sitoutua sellaiseen työhön, mikä minun silmiini ei tunnu olevan hyväksi saamelaisille, eikä ole edes rakennettu niin, että sen voisi ottaa todesta.

Juuso näkee, että totuus- ja sovintokomission taustalla on vahvoja Saamenmaan ja Suomen poliittisia voimia ja ulkopuolisia pyrkimyksiä, vaikka sellaiset eivät saisi vaikuttaa prosessiin.

Se on kulissi, missä toteutetaan omia pyrkimyksiä. Se tuntuu olevan kuin järjestetty lava, missä yksittäinen saamelainen joutuu omien kokemustensa kanssa lähtemään mukaan ikään kuin marionetiksi. Suorastaan pelkään, että heitä käytetään hyväksi.”

Aikaisempien saamelaisten oikeuksien lainsäädännölliseksi toteuttamiseksi tähänneistä komiteanmietinnöistä huolimatta mitään lainsäädännöllisiä uudistuksia ei tehty. Saamelaiskomiteanmietintö 1973:46 totesi yhdessä virkkeessä, ”Suomen lainsäädäntö ei tunnusta saamelaisia erilliseksi kansalliseksi ryhmäksi.” Poliittishallinnolliset vallankäyttäjät eivät kuitenkaan tunnustaneet saamelaisia kansalliseksi väestöryhmäksi, eivätkä uudistaneet lainsäädäntöä (perustuslakia) eriarvoisuuden poistamiseksi, vaan jatkoivat saamelaisiin kohdistamaansa assimilaatioperusteista alistamista eliminoiden saamelaiset lainsäädännöllisesti.

Saamelaisten kulttuuritoimikunnan mietintö 1985:66 taas toteaa Suomen valtion kohdistaneen lainsäädännöllistä kolonisaatiota saamelaisten perinteisesti asumaan maahan. Toimikunnan toteamasta kolonisaatiosta huolimatta poliittishallinnolliset vallankäyttäjät eivät Lapin plakaattien, asuttamislakien ja erikseen Ylä-Lappia varten säädetyin isojakolain nojalla saamelaisten omistamien maiden kolonialistista omimista tunnustaneet, vaan jatkoivat harjoittamaansa saamelaisten asumisperusteista alistamista viranomaishallinnollisin maanmittaustoimituksin.

ILO169-alkuperäiskansasopimus antoi saamelaisille legimitteettiperusteisen oikeuden olemassaoloonsa sekä yksilönä että kansana, jolla on muut poissulkeva omistus- ja hallintaoikeus perinteisesti asumaansa alueeseen. Mitä tekikään Suomen valtio? Perustuslain 17 §:n määräyksellä v. 1999 suomensaamelaisiin kohdistettiin kansallinen segregatio, jolla saamelaiset alkuperäiskansana rinnastettiin romaneihin ja muihin maahan muuttaneisiin väestöryhmiin siitäkin huolimatta, että saamelaiset ovat asuneet Suomessa jo ennen kuin muita kansoja Suomeen tuli.

Anni-Kristiina Juuson esittämälle kritiikille on niin vahva yhteiskuntapoliittinen näyttö, ettei sitä voi jättää ”omaan arvoonsa”.

Poliittishallinnollisten tahojen epäluotettava toiminta saamelaiskysymyksen ratkaisemiseksi viittaa siihen, ettei mikään taho osaa hahmottaa oikeudenmukaista ja syrjimätöntä ratkaisumallia saamelaisten oikeuksien lainsäädännöllisiksi puitteiksi. Niinpä ILO 169-sopimuksen ratifioimiseksi valmisteltu hallituksen esitys HE264/2014 jatkaa edelleen saamelaisiin kohdistuvaa yhteiskunnallista sortoa. ***Herää kysymys, miksi Suomen valtio ei halua ratifioida ILO 169-sopimusta sellaisena kuin se on ja asettaa sen jälkeen parlamentaarinen saamelaisten alkuperäiskansakomitea pohtimaan aidosti saamelaisten lainsäädännöllistä asemaa sekä kansallisena väestöryhmänä että alkuperäiskansana.***

Saamelaisten kaappaaminen kansalaisiksi ja heidän asuinalueensa omiminen

Historiallisen tutkimusnäytön perusteella saamelaisten yksilöllinen ja yhteisöllinen syntyperä liittyy perinteiseen olemiseen, elämiseen ja asumiseen lapinkylissä eikä suinkaan myöhemmin perustetun Suomen valtion määrittelemällä saamelaisten kotiseutualueella asumiseen kansalliseen väestöryhmään kuulumattomina Suomen kansalaisina. Voiko saamelaisen alkuperäiskansan perinteisen asumisen alueen, lapinkylien, omiminen ja lapinkylien asukkaiden kaappaaminen ulkopuolisen vallankäytön piiriin tapahtua saamelaisia syrjimättä ja oikeuksia loukkaamatta? Miten on kaappaamisen ja omimisen oikeutuksen laita? Voidaanko saamelaisten asuinalueen kaappaamista ja omimista oikeuttaa sillä, että ”alemmalla sivistystasolla” oleville ihmisille on ”hyväksi” tulla kaapatuiksi ”korkeamman sivistystason” piiriin?

Kun totuus- ja sovintokomission asettamisen perusteluna on kysymys saamelaisia kohtaan harjoitetusta syrjinnästä ja oikeuksien loukkaamisesta, niin voidaanko riippumattomana ja vilpittömänä komission asettajatahona pitää sitä tahoa, joka edustaa kaappaajavaltion poliittishallinnollisia ja viranomaishallinnollisia vallankäyttäjiä, edustaen näin nimenomaan sitä tahoa, joka on sulauttanut saamelaiset omaan yhteiskunnalliseen rakenteeseen? Eikö luottamuksen saavuttamiseksi olisi ollut asianmukaisempaa pyrkiä siihen, että totuus- ja sovintokomission olisi asettanut ulkopuolinen kansainvälinen taho, Suomen poliittishallinnollisesta vallankäytöstä riippumaton taho (vrt edellä, Juuso ja Pokka), kuten esim. YK tai EU?

Suomen poliittishallinnollisten vallankäyttäjien asenteesta saamelaisia ja heidän oikeuksiaan kohtaan

Suomen valtiota edustavien toimijoiden, poliittishallinnollisten vallankäyttäjien asenteesta saamelaisia kohtaan viestii se, että valtioneuvosto ei ole reagoanut Bihtožat-sukuseuramme pyyntöön lausunnon antajan aseman saamiseksi sukuseuralle saamelaisia koskevissa asioissa. Saamelaisia koskevissa asioissa Suomen valtion taholta kuullaan saamelaisten sijaan suomalaisia hallintoviranomaisia, jotka eivät edusta ihmis- ja asumisoikeusperusteisesti saamelaisia yhteisönä eivätkä yksilöinä.

Poliittishallinnollisten vallankäyttäjien asenteista saamelaisten maoikeuksia kohtaan kertoo mm. vuosikymmenten takainen saamelaisten vesialueiden omistukseen perustuvien kalastusoikeuksien tulkitseminen ja käsitteleminen muuhun kuin vesialueen omistukseen perustuvina etuina, eikä vesialueen omistukseen perustuvina oikeuksina, niin kuin asiakirjanäytön perusteella kuuluisi menetellä.

Eduskunta sai vuonna 1976 Kekkonen toimikunnan mietintöön perustuvan esityksen, joka sisälsi ehdotukset laiksi vesialueiden rajankäynnistä Inarin, Enontekiön ja Utsjoen kunnissa sekä laiksi kalastamisesta pohjoisilla vesialueilla. Eduskunnassa esityksen käsittely pitkittyi asian muututtua vähemmistökansan etuihin liittyväksi poliittiseksi kysymykseksi. Kun vielä ilmeni, että esitettyjen lakien säätäminen edellyttäisi perustuslain säätämisyjärjestystä, hallitus veti lopulta esityksensä pois (Pohjola 1995, s. 153–154).

Jouko Sillanpää 2006, Ylä-Lapin isojaot ja saamelaisten maa- ja metsäoikeudet

Ottamastaan kannasta huolimatta poliittishallinnolliset vallankäyttäjät eivät tehneet edes toimenpideoitetta lain laatimiseksi vähemmistökansan etujen huomioimiseksi saati maanomistukseen perustuvien oikeuksien huomioimiseksi, mikä kertoo Pokan edellä esittämän kritiikin olevan aiheellinen.

Poliittisten puoluejohtajien, kuten Kokoomuksen Harri Holkerin ja Keskustan Esko Ahon osallistuminen aloitteeseen saamelaisten perinteiseen elannon hankkiseen kuuluvien verkko- ja patokalastuksen lopettamiseksi kertoo poliittishallinnollisten vallankäyttäjien asenteesta saamelaisten asumisperusteisia oikeuksia kohtaan. Erittäin moitittavaksi poliittisten puoluejohtajien asennetta on katsottava siitä syystä, että ”poliittisella ohjauksella” lopettamisen kohteena on saamelaisten ruoan hankkiminen, joka on fundamentaalinen ihmisoikeus..

3) Kalastus järjestetään Tenella siten, ettei lohien luontainen lisääntymisen miassaan osassa väestöä vaarannu. Tämä tapahtuu ennen muuta lopettamalla lohien kalastus lankapyydyksillä ja lohipeleillä kaikkiaan Tenenjoen väestön osassa

Helsingissä 28.2.1996

 Timo Salander	 Arto Paakkas	 Harri Holkeri
 Jouko Sillanpää	 Markku Saari	_____
 Tapio Kantala	 Esko Aho	_____

Otteet viittaavat siihen, etteivät Suomen vallankäyttäjät ole halukkaita tunnustamaan saamelaisten omistus-, hallinta- ja käyttöoikeuksia siihen saamelaisten perinteisesti asumaan maahan, jossa saamelaiset ovat asuneet, eläneet ja hankkineet ruokansa jo kauan ennen kuin valtioita on ollut edes olemassakaan. Suomen poliittishallinnollisten vallankäyttäjien asenne saamelaisten alkuperäiskansa-asemaa kohtaan ei ole omiaan herättämään luottamusta totuus- ja sovintoprosessiakaan kohtaan, jonka ”tuloksena Suomen valtio kantaa vastuunsa ja on valmis yhdessä saamelaistoimijoiden kanssa vahvistamaan saamelaisten oikeuksien toteutumista Suomessa”. Epäilemättä Anni-Kristiina Juuson esittämällä kritiikillä on perää.

Saamelaisten yhteisöllisiä kokemuksia on tutkijoiden taholta vilpittömästi tunnistettu ja niitä on jo arvioitu useissa tutkimuksissa. Saamelaisten alkuperäiskansa-asemaan perustuvien ihmis- ja perusoikeuksien tunnistamisen, arvioinnin ja toteuttamisen

kannalta Oikeusministeriön v. 2006 julkistamaa Lapinmaan maa- ja metsätalouden oikeudet-tutkimusta ei voida sivuuttaa, mikäli aidosti halutaan Suomen valtion kantavan vastuunsa saamelaisien yhteisöiden ja yksityisten oikeuksien toteutumisesta.

Kun lapinkyläyhteisön oikeudenomistajien ”mentaalista” olemassaolosta on näyttöä vielä vuodelta 1982, niin epäilemättä saamelaisilla on yhteisöllisiä kokemuksia Suomen valtion toimintatavoista saamelaisia kohtaan, eikä vain kokemuksia eri hallintoviranomaisten toimenpiteistä saamelaisia kohtaan yksilöinä - viimeistenkin vuosikymmenien ajalta. Saamelaisen orastava yhteisöllinen järjestäytyminen perustuu lapinkylien ”mentaaliseen” olemassaoloon, joka on ollut perinnöllisenä joskin piilevänä saamelaisiin kohdistetusta kokonaisvaltaisesta assimilaatiosta huolimatta. Niinpä ei ole mitään ihmeellistä siinä, että saamelaiset ovat kokeneet Suomen valtion hallintotoimet syrjivinä myös saamelaisia lapinkyläyhteisöä kohtaan koskevana toimintatapana, eikä vain saamelaisia yksilöitä kohtaan koskevana toimintana.

Utsjoen lapinkylän osakkaiden oikeudenomistajien valituksen jakolain 333 §:n 1 momentin nojalla, koska heidän olisi pitänyt maa- ja metsätalouden antaman lakiin perustuvan valitusosoituksen mukaan, säilyttääkseen puhevaltansa maa- ja metsätalouden päätöksestä, ilmoittaa siihen tyytymättömyyttään kahdeksan päivän kuluessa päätöksen julistamisesta 26.1.1982 lukien eli siis viimeistään 2.2.1982, mutta heidän tyytymättömyysilmoituksensa on saapunut postitse Lapin läänin maanmittauskonttoriin vasta 3.2.1982 ja siis myöhään.
Korkein Oikeus, N:o 1330, 3.4.1984

Tuomioistuimen päätös KKO 1330/82 osoittaa, että Suomen valtion lainsäädännöllä ja hallintotavalla on ollut ja on edelleen ensisijainen vaikutus saamelaisien oikeuksien toteutumiseen, ja ettei vaikutusta ole sillä historiallisella totuudella, että saamelaiset ovat asuneet ja eläneet lapinkylissä ja hallinneet yhteisöinä asuinalueitaan jo ennen kuin valtioita oli edes olemassakaan.

Oma erikoisuutensa on Tenojoen korvauslain toimeenpano, Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta. Korvauksia maksetaan vuoden 1972 jälkeen säädettyjen Tenojoen kalastussopimusten takia. Oikeuskansleri Leskisen mukaan kalastusoikeutta Tenojokeen ei ole voinut saada ostamalla maata Tenojoelta, mikä vastaa eduskunnan vuonna 1976 ottamaa kantaa ja johon nojaten vuoden 1989 Tenojoen kalastussääntö on laadittu. Poliittishallinnolliset vallankäyttäjät, siis maan hallitus ja eduskunta, ovat kuitenkin laatineet vuoden 1995 kiinteistömuodostuslain ottamatta huomioon aikaisempaa kantaa, jonka mukaan kalastusoikeus Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa on saamelaisen vähemmistökansan etu.

1 §

Jos Norjan kanssa Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä vuonna 1989 tehdyssä sopimuksessa (SopS 94/89) tai siihen liittyvässä

kalastussäännössä oleva määräys estää kalastusoikeuden haltijaa käyttämästä hänelle kuuluvaa kalastusoikeutta tai huomattavasti rajoittaa tämän oikeuden käyttömahdollisuuksia, suoritetaan kalastusoikeuden haltijalle tällaisesta menetyksestä täysi korvaus.

Niinpä maanmittauslaitos, joka toimeenpanee vuonna 1991 säädettyä Tenojoen korvauslakia, soveltaa myöhemmin vuonna 1995 säädettyä kiinteistönmuodostuslakia, siitäkkin huolimatta, että Suomen ja Norjan yhteinen Tenojoen kalastussääntö 1989 tunnustaa verkko- ja patokalastusoikeudet vain Tenon vakinaisille asukkaille ja heidän jälkeläisilleen, mutta ei maata Tenolta ostaneille. Maata Tenolta ostaessaan ovat maanostajat tienneet Tenojoen kalastussopimuksen määräyksestä niin kuin myös maanmittauslaitoksen viranomaiset. Siitä huolimatta Tenojoen korvaukset on maksettu maata ostaneille suomalaisille eikä vain niille, jotka todella ovat verkolla ja padolla pyytäneet ja joiden pyyntiä ruoaksi kalastussäännöillä on rajoitettu. Niinpä korvauksia on maksettu ja maksetaan myös niille, jotka eivät ole koskaan pyytäneet padolla ja verkolla, ja joilla ei ole ollut edes oikeutta pyytää padolla ja verkolla, mutta korvausta ei ole välttämättä maksettu, niille, joiden kalastamista on rajoitettu. Niinpä siitäkkin syystä Pokan esittämä kritiikki on oikeutettua.

Niin kuin edelläolevista kuvauksista voi päätellä, saamelaisten pettämistä maa- ja metsäoikeuksien suhteen ei ole tapahtunut vain kerran, vaan saamelaisten perinteiseen asumiseen perustuvien alueiden omistus-, hallinta- ja käyttöoikeuksien ekiminoiminen on ollut järjestelmällistä toimintaa poliittishallinnollisten ja viranomaishallinnollisten vallankäyttäjien taholta.

Lapinkylien kiinteistöoikeudellisen aseman oikeutus

Oikeusministeriön selvitysmies Juhani Wirilanderin mukaan saamelaisilla oli omistajanhallintaan rinnastuva oikeus eli omistusoikeus perintömaihinsa lapinkylissä ja Oikeusministeriön tutkimuksen mukaan lapinkylän maiden käyttöoikeus oli vain lapinkylän asukkailla, mikä ei voi tarkoittaa muuta kuin, että saamelaisilla on kollektiivinen asujanhallintaan kuuluva oikeus lapinkylän maiden hallintaan.

Kun tutkimusten mm. Wirilander mukaan lapinkylillä oli rajat (vedenjakajat, rajamerkit, saameksi urra) ja kuninkaankivet muita lapinkyliä vastaan sekä lapinkylissä rajapaikoin ja rajamerkein erotetut perinnölliset veromaat perheille ja suvuille, niin mitään epäilystä siitä, etteikö lapinkylillä olisi ollut historiallisesti sopimusperusteinen (sohppar/lapinkylä) nykyiseen kiinteistöoikeudelliseen asemaan rinnastuva tilajärjestelmällinen asema.

Onko Suomen valtiolla kiistatonta oikeutusta lapinkyliin ja saamelaisiin yhteisönä kohdistamaansa hallinnolliseen käytäntöön?

Suomen valtion ja eri viranomaisten saamelaisiin kohdistamista yhteiskunnallisista toimista on tähän mennessä virallisesti tunnustettu ja arvioitu saamelaisia syrjiväksi ja saamelaisten ihmisoikeuksia loukkaavaksi *Suomen evankelisluterilaisen kirkon tunnustama saamelaisten alistaminen*. Alistaminen ei ole kuitenkaan yksilökohtainen teko tai toimi, sillä alistaminen on vallankäyttäjien harjoittama toimintatapa, jolla vähemmistöväestö on asetettu alempiarvoisen asemaan valtaväestön suhteen. Niinpä ”laveaan toimeksiantoon” perustuvan tunnustamisen ja arvioinnin tulee kohdistua ensiksi saamelaisten alistamisen tunnustamiseen käytäntönä ja sen oikeutuksen arviointiin ja toiseksi siihen, onko saamelaisten alistaminen valtion laillistamana ja hallinnollisena käytäntönä johtanut eri viranomaisten harjoittamaan saamelaisten syrjintään ja oikeuksia loukkaaviin toimiin Suomessa?

Komission toimeksianto, vaikka se on lavea, tähtää Suomen valtion saamelaisiin kohdistamien toimien tunnustamiseen ja arviointiin kapea-alaisesti syrjintänä ja oikeuksien loukkaamisena. Komission tavoite, ”Komission työn myötä toivottavasti tarkentuu yhteinen kuva siitä, mitä on tapahtunut.”, viittaa siihen, että Suomen poliittishallinnollisilla vallankäyttäjillä ja saamelaisilla alistamisen kohteina, voi olla hyvinkin erilaiset käsitykset Suomen valtion saamelaisiin kohdistamien toimintatapojen oikeutuksesta ja eri viranomaisten toimien oikeudenmukaisuudesta. *Totuus saamelaisten alistamisesta Suomen valtion harjoittaman hallintotavan alaiseksi, näyttäytyy erilaisena poliittishallinnollisten vallankäyttäjien ja kaltoin kohdeltujen (sorrettujen) saamelaisten näkökulmista*. Esim. historiallinen taloudellinen alistaminen, mitä ”vallankäyttäjät” pitivät verottamisena, näyttäytyi ”verotettavien” näkökulmasta ryöstelynä. ”Yhteistä kuvaa siitä, mitä on tapahtunut” luotaava fundamentaalinen kysymys on, voidaanko alistamista valtion harjoittamana toimintatapana pitää jollakin perusteella oikeutettuna – oikeutettuna alistamista, jota yleisesti pidetään rikoksena ihmisyyttä vastaan.

Kirkko pyysi anteeksi: ”**Alistimme saamelaisia**” | Uusi Suomi'
5.2.2012—Salmi piti päätöspuheen Saamelaiset kirkossa-seminaarissa. ... piispa Samuel Salmi on pyytänyt saamelaisilta anteeksi kirkon tekoja.

Kirkon tunnustamassa saamelaisten alistamisessa ei ole ollut kysymys vain kirkon toimista saamelaisia syrjivänä ja oikeuksia loukkaavana kohteluna, kuten saamelaisten äidinkielen syrjimisestä, historiallisten kulttuuriesineiden tuhoamisena pakanallisina esineinä, kielen ja kulttuurin asettamisena alempiarvoiseksi ja saamelaisten asettamisena ihmisinä alempiarvoisiksi, vaan kysymys on mitä suurimmassa määrin saamelaisten fyysismentaalista alistamisesta kirkon

toimintatapana. *Saamelaisten mentaalisisällä alistamisella on saamelaiset alistettu kirkon toimesta kuuliaisiksi valtion poliittishallinnolliselle esivalta-asemalle ja eri viranomaisten esivalta-asemaan perustuvalla viranomaishallinnollisella vallankäytölle.* Niinpä sen arviointi, onko Suomen valtio poliittishallinnollisena vallankäyttäjänä, esivaltana, voinut saada kirkolta relevantisti legitiimin oikeutuksen saamelaisten hallinnolliseen alistamiseen, tulee ensisijaisesti arvioitavaksi. Saamelaisten mentaalisisällä alistamisella kuuliaisiksi valtion hallinnolliselle esivalta-asemalle on saamelaiset manipuloitu sopeutumaan saamelaisten eksistentiaalisen, yhteisöllisen olemassaolon syrjimiseen ja lainsäädännölliseen eliminoimiseen sekä saamelaisten historiallisissa lapinkyllissä asumiseen perustuvien yhteisöllisten hallintaoikeuksien ja yksityisten asumiseen perustuvien oikeuksien loukkauksiin.

Rauhantervehdys 8.2.2012

Oulun hiippakunnan piispa Samuel Salmi on pyytänyt saamelaisilta anteeksi tapahtumia, joissa **kirkko oli mukana alistamassa ja nöyryyttämässä saamen kansaa.**

Piispa esitti anteeksipyyntönsä viime lauantaina Saamelaiset kirkossa -seminaarissa Inarissa, missä hän nosti esille saamelaisiin kohdistuneet rotuopilliset tutkimukset ja kirkon suhtautumisen saamenkieleen ja kulttuuriin. Salmi viittasi 1930-luvulla tehtyihin rotututkimuksiin, joiden yhteydessä saamelaisten luita nostettiin haudoista kallonmittauksia varten. Saamelaisten pääkalloja vietiin Inarin hautausmaalta anatomian laitokselle Helsinkiin. Luita säilytetään edelleen eri yliopistoissa.

Saamelaisten nöyryyttäminen asettamalla saamelaisten äidinkieli ja kulttuuri alempiarvoisiksi ja saamelaiset ihmisinä alempiarvoisiksi lapinkylliin tunkeutuneen ulkopuolisen väestön suhteen, on johtanut siihen, että saamelaiset on manipuloitu häpeämään syntyperäänsä. Kirkko on tunnustanut osallistuneensa saamelaisten nöyryyttämiseen, joka Suomen valtion toimesta on oikeutettu lainsäädännöllä ja tieteellisellä tutkimuksella. Onko Suomen lainsäädännöllä ja tieteellisellä tutkimuksella eettisinhimillistä oikeutusta saamelaisten nöyryyttämiseksi?

Kertooko Suomen perustuslaki, joka ei tunnusta saamelaisten äidinkieltä Suomen kansalliskieleksi, poliittishallinnollisten vallankäyttäjien asettaneen saamelaiset, Suomen alkuperäisasukkaat, kansalaisina alempiarvoisiksi perustuslain edessä? Saamelaiset ovat olleet kansalaisina kielellisesti tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia suomenkielisinä, mutta eivät saamenkielisinä. Ja voidaanko saamelaisia nöyryyttävää rotututkimusta, jolla saamelaiset on asetettu ihmisinä eriarvoiseen asemaan, ja joka on todistetusti jatkunut aina 1970-luvulle asti, pitää eettisinhimillisesti oikeutettuna?

<https://www.sttinfo.fi>>tiedote

Tiedote: Saamelaisten kalloja on mitattu rotututkimuksen

9.10.2019 — Vastatuuleen-tietokirja avaa saamelaisten ylisukupolvisia traumoja ja pakkosuomalaisiamista. **Suomen** Saamenmaalla oli vielä 1960- ja 70-luvuilla ...

Saamelaisten nöyryyttämisestä aiheutuneiden traumojen hoitamista varten Suomen valtio tarjoaa saamelaisille lisää nöyryyttämistä, mielenterveyspalveluja, jotta saamelaiset sopeutuisivat alistamiseen ja nöyryyttämiseen. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset eivät tällaista sovittamisen tapaa tue, vaan ne edellyttävät alistamista ja nöyryyttämistä ylläpitävää ja jatkavaa lainsäädäntöä muutettavaksi alkuperäiskansojen ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta relevantiksi. Saamelaisten alistamiseen ja nöyryyttämiseen perustuvan hallinnollisen toimintatavan sovittaminen sopeuttamalla saamelaiset mentaalisesti, edustaa epäinhimillistä vallankäyttöä lähes räikeimmillään. Kun poliittishallinnollisella ja viranomaishallinnollisella vallankäytöllä toimeenpantu nöyryyttäminen on saanut saamelaiset häpeämään ja kieltämään syntyperänsä, on saamelaisten inhimillisen kohtelun sovinnaisuuden rajat jo ylitetty.

Onko Suomen valtiolla legitiimi oikeus omia saamelaisten lapinkyläyhteisöjen maa- ja vesialueiden hallinta- ja käyttöoikeuksia, jotka perustuvat saamelaisten asumiseen lapinkylissä jo ennen kuin valtioita oli edes olemassakaan?

Suomelle, Ruotsin ja Norjan tapaan, on tyypillinen saamelaisen alkuperäiskansan sulauttamisen instrumentti ollut saamelaisten lapinkyliä koskevien asumisen oikeuksien omiminen, mikä on johtanut - ei vain saamelaisten sulauttamiseen lapinkyliin tunkeutuneen valtion kansalaisiksi - vaan saamelaisten sopeuttamiseen hallintoalamaisiksi.

Karl Nickul on v. 1959 julkaisussaan, Saamelaisten sopeutumisongelmia, käsitellyt saamelaisten sopeuttamista ikään kuin Suomen valtio olisi legitiimisti oikeutettu sopeuttamaan saamelaiset valtiovallan harjoittamiin toimenpiteisiin ja saamelaisten lapinkyliin tunkeutuvaan kulttuurimuotoon. Nickul tunnistaa ja arvioi historiallista sulauttamista sopeutumisenä ja saamelaisten nykyistäkin syrjintää ja oikeuksien loukkauksia sopeutumisongelmina, joita kuvaavat otsikot

- *Sopeutuminen valtiovallan toimenpiteisiin,*
- *Sopeutuminen tunkeutuvaan kulttuurimuotoon ja*
- *Nykyajan sopeutumisongelmat.*

Asiakirjanäyttö ei kerro, että saamelaisten odaali lapinkyliä koskeva hallinto, olisi kansainvälisoikeudellisesti tai eettisinhimillisesti oikeutetulla tavalla vaihdettu valtion poliittishallinnolliseksi vallankäytöksi, vaan siitä, että saamelaisten lapinkyliä koskeva sopimusperusteinen hallinto (sohppar) on eliminoitu vaikenemalla ja vaihdettu hallintovaltio Suomelle viranomaishallinnollisella vallankäytöllä.

Valtiovallan, Suomen suuriruhtinaskuntana harjoittama saamelaisten asumiseen perustuvien alkuperäiskansaoikeuksien omiminen on alkanut allekirjoittaneen kotilapinkylän Tenobyn, nykyisen Outakosken kylän osalta jo kaksi ja puoli vuosisataa sitten. Tenobyn lapinkylän, idänpuolinen Tenojokeen rajoittuva alue liitettiin tuolloin v. 1751 rajankäynnissä Ruotsi-Suomeen, jossa Suomella oli Juhana Herttuan jäljiltä autonominen herttuakunnan asema. Lapin plakaatin 1749 asuttamisjulistus todistaa, että Ruotsi-Suomen valtio omi lapinkylien asuttamisoikeuden, ottaen julistuksella oikeuden käyttää lapinkyliä asuttamiseen perustuvan luontoisena siirtomaana. Niinpä myös Tenobyn lapinkylän odaali asumisen ja maa-alueiden sopimuskäytäntö vaihtui vähin äänin Suomen herttuakunnan vallankäytöksi, ensin koskien lapinkylän asukkaiden, muut poissulkevassa yhteiskäytössä olevan maan “allmenning” hallintaa (Oikeusministeriö, 2006). Saamelaisten lapinkylähallinnon päättymisestä v.1752 kotilapinkyläni osalta todistaa lapinkylien isäntien (siiddaisit) luettelon (Aage Solbakk (2000), Ávjovári-Kárásjoga historjá I 1553-1900) päätyminen mainittuun vuoteen.

Ei ole riidatonta näyttöä siitä, että lapinkylä olisi omistanut alueensa.
Juhani Wirilander (2001), Lausunto maanomistusoloista ja niiden kehityksestä saamelaisten kotiseutualueella.

Asiakirjanäyttöä ei ole siitä, mikä taho on omistanut lapinkylien alueet – alueet, joita saamelaiset lapinkylien asukkaat olivat yhteisesti käyttäneet toimeentulonsa takia jo ennen kuin valtioita oli edes olemassakaan. Tenobyn lapinkylässä oli talonkirjojen todistamana yhteisomistuksessa lohenpyyntipaikka (Outagoikka tvärrpata), mikä viittaa siihen, että tilajärjestelmän ulkopuolella olevat erityiseen käyttöön otetut alueet olivat lapinkylien asukkaiden yhteisesti omistamia alueita.

Paikalliset tuomioistuimet ja virkamiehet pitivät saamelaisten veromaiden omistusta perintöluontoisena aina 1740-luvulle asti. (JOONA). Yksityisen tilapohjaisen omistuksen ulkopuolella olevaa maata alettiin kuitenkin lainsäädännössä (1683, 1734) pitää kruunun maana. Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maa- ja metsäoikeudet

Edellä mainitun kalaveden Outagoikka tvärrpata kiistattoman yhteisomistuksen - siis muut poissulkevan yhteiskäytön - takia ei ole syytä epäillä, etteikö myös asukkaiden muut poissulkevassa yhteiskäytössä oleva lapinkylän maa-alue olisi ollut lapinkylän asukkaiden kollektiivisesti omistama alue, siitäkin huolimatta, että valtäväestön lainsäädännössä alettiin myöhemmin hallinnollisten vallankäyttäjien taholta pitää tilajärjestelmän ulkopuolisia alueita lapinkyliin tunkeutuneen kruunun maana.

Lapinkylän rajojen sisällä oleviin ”ei kenenkään”-maihin oli yhteinen käyttöoikeus (pyynti, niityt ym.) vain oman lapinkylän asukkailla.
Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maa- ja metsäoikeudet

Kun lapinkylien rajojen sisällä oleviin ei kenenkään maihin oli kollektiivinen muut poissulkeva käyttöoikeus oman lapinkylän asukkailla, niin se merkitsee sitä, että

käyttöoikeus perustui hallintaan, jota voidaan syystä pitää omistajanhallintaan rinnastuvana hallintaoikeutena, sillä eihän millään muulla taholla voinut olla oikeutta hallintaan koskien sitä aluetta, jossa saamelaiset olivat asuneet jo ennen kuin valtioita oli edes olemassakaan. Valtio on kuitenkin ominut Tenobyn lapinkylän yhteisalueet ja muodostanut viranomaispäätöksin ja -toimituksin kiinteistöjä, kuten (890-893-11-1), niistä lapinkylän alueista, jotka Tenobyn lapinkylän saamelaiset asukkaat ovat omistaneet veromaina tuomioistuimen vahvistamien talonkirjojen nojalla ja joita lapinkylän asukkaat (osakkaat, vrt. Wirilander) ovat hallinneet muut poisulkevan käyttöoikeuden perusteella.

Erinomaisen mielenkiintoinen tosiasia on, että Metsähallituksen alueet Lapissa on kaikessa hiljaisuudessa muodostettu kiinteistöiksi vasta aivan viime vuosien aikana, todennäköisesti osana valmistautumista ILO-sopimuksen ratifiointiin ja toteuttamiseen käytännön tasolla.

Gunnar Pettersson, ”Tukeeko RKP epäilyttävää saamelaispolitiikkaa?”, 20.6.2012

Asumis- ja oikeushistorialliseen asiakirjanäyttöön perustuvat maoikeustutkimukset, Oikeusministeriön Lapinmaan maoikeudet ja Oikeusministeriön selvitysmies Juhani Wirilanderin Lausunto maanomistusoloista ja niiden kehityksestä saamelaisten kotiseutualueella, todistavat Suomen valtion omineen saamelaisten lapinkylien ja lapinkylien asukkaiden maoikeuksia. **Ovatko Oikeusministeriön tutkimustieto ja saamelaisten hallussa oleva asiakirjanäyttö Totuus- ja sovintokomissiolle riittävä näyttö Suomen valtion harjoittaman, saamelaisten lapinkylien ja yksityisten saamelaisten omistamien ja hallitsemien maa- ja vesialueiden omimisen tunnistamiseksi ja arvioimiseksi?**

Sisältääkö oikeusministeri Leena Luhtasen puhe, jonka hän piti Oikeusministeriön Lapinmaan maoikeudet-tutkimuksen julkistamis-tilaisuudessa 24.10.2006, mitään vihjeitä omimisen tunnistamiseksi ja arvioimiseksi?

Asian lainsäädännölliseksi järjestämiseksi on Vihervuoren selvityksestä lähtien kehitelty ratkaisumallia, jossa saamelaisten maankäyttö ja erityisesti poronhoito perustuisivat käyttöoikeusratkaisuille ja yhteishallinnolle, kun taas veromaita tai Lapinkyliä koskevat yksityisoikeudelliset vaatimukset tulisivat erikseen selvitettäviksi muussa menettelyssä.

Oikeusministeri Leena Luhtanen, 24.10.2006

Puheenvuoro Lapin maoikeustutkimuksen julkistamistilaisuudessa

Oikeusministeri Leena Luhtasen puheesta paljastuu, ettei Suomen valtiolla ole aikomustakaan tunnustaa ja sovittaa muuten kuin sulauttamisperusteisesti saamelaisten lapinkyläkohtaisen maankäytön hallinnan ja lapinkylän odaalin hallinnon omimista, mikä paljastuu siitä, että *valtiolla on tarkoitus koota yhteishallinto, jolle saamelaisten lapinkylien asukkaiden muut poisulkeva lapinkylän yhteisten alueiden käyttöoikeus ja hallinto lailla säädettäisiin.* Oikeusministeri

Luhtasen lausuma viittaa siihen, ettei Suomen poliittishallinnollinen eliitti ole halukas tunnustamaan historiallisia saamelaisten yhteisöllisten oikeuksien loukkauksia.

Sen sijaan oikeusministeri Leena Luhtasen “myönnytys” veromaita ja tai lapinkyliä koskevien yksityisoikeudellisten vaatimusten selvittämiseksi viittaa siihen, että poliittishallinnolliseen ja viranomaishallinnolliseen vallankäyttöön perustuvaa omimista on voinut tapahtua yksityisten maa- ja metsäoikeuksien osalta. Niinpä näiden maa- ja metsäoikeuksien omimisen tunnistamiseksi ja arvioimiseksi on oltava talokohtaista ja omistajakohtaista asiakirjanäyttöä.

Kokemusperusteisina maa- ja metsäoikeuksia koskevat yksityisoikeudelliset vaatimukset kohdistuvat joko riistettyjen suku- tai perhekohtaisten omistus-, hallinta- ja käyttöoikeuksien palauttamiseen asiakirjanäytön perusteella (esim. Arvi Hagelin, 5.3.2015, Vaatimus jo yli 60 vuotta kestäneen Kuodniljokka Rno 44:ä koskevan kiinteistömuodostusprosessin viipymättä loppuun saattamiseksi) ja viranomaishallinnollisen vallankäytön kumoaminen, josta viranomaishallinnollisesta vallankäytöstä on voinut valittaa viranomaishallinnollista vallankäyttöä harjoittavalle viranomaiselle (tuomioistuimeen).

Onko viranomaisten harjoittamalle saamelaisten perinteisen asumisen ja veromaiden omimiselle legitiimiä oikeutusta?

Oikeusministeri Leena Luhtasen mukaan saamelaisten yksityisoikeudelliset veromaita tai lapinkyliä koskevat vaatimukset “*tulisivat erikseen selvitettäväksi muussa menettelyssä*” viittaa siihen, että saamelaisilla voi olla perinteiseen asumiseen (veromaat) ja lapinkyliin perustuvia yksityisiä oikeuksia.

Lapinveromaat jäivät 1740-luvulta lähtien pois oikeuskäytännöstä, hallinnosta ja lainsäädännöstä lukuun ottamatta Inaria ja Utsjokea, joissa lapinveromaita muutettiin kalastus- ja uudistiloiksi pitkälle 1800-luvulle.

Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maa- ja metsäoikeudet

Oikeusministeri Leena Luhtasen yksityisoikeudellisia vaatimuksia koskeva kanta taas edellyttää selvityksiä, jotka koskevat saamelaisten perinteiseen asumiseen kuuluvia maa- ja vesialueita, joita Oikeusministeriön selvitysmies Juhani Wirikander ja Oikeusministeriön Lapinmaan maa- ja metsäoikeudet-tutkimuksessa on jo yleisellä tasolla selvitetty. Voidaanko hallinnon omiminen sovittaa selvittämättä myös “saamelaisten yksityisoikeudellisia vaatimuksia” ja ottamatta huomioon saamelaisten perinteiseen asumiseen perustuvia veromaita ja lapinkyliä koskevia vaatimuksia? Ilmeisesti ei, koska valtio on saamelaisten perinteiseen asumiseen perustuvan talonkirjojen relevantin näytön perusteella ominut myös yksityisoikeudellisista veromaista maa- ja

vesialueita, mistä on seurannut omistussuhteita koskevia ristiriitoja isojakolain 1925 pohjalta muodostettuun kiinteistöjärjestelmään.

Onko Suomen valtiolla oikeus omia saamelaisten perinteiseen asumiseen perustuviin veromaihin kuuluviin maa- ja vesialueisiin omistus- ja hallintaoikeuksia ja asumisen oikeuksia, jotka perustuvat saamelaisten tuomioistuimessa vahvistetuihin ja rekisteröityihin talonkirjoihin?

Näyttää on sen sijaan siitä, että kylään kuuluneilla perheillä on ollut kolttien tapaan kesäpaikkansa ja talvipaikkansa, ja myös siitä, että kylän osakkailla on ollut joko yksinään tai yhdessä toisten kanssa nykyiseen omistajanhallintaan rinnastuva oikeus eli omistusoikeus veromaihinsa, joita ovat olleet kalavedet, pyyntipaikat, laidunmaat ja muut erityiseen käyttöön otetut alueet.

Juhani Wirilander (2001), Lausunto maanomistusoloista ja niiden kehityksestä saamelaisten kotiseutualueella.

Saamelaisten perinteinen suku- ja perhekohtaisten pyyntimaiden ja -vesien hallinta ja periytyminen siirtyivät myös kruunun oikeus- ja verokäytäntöön. Saamelaisten maata kutsuttiin perintömaaksi, viimeistään 1690-luvulta lähtien lapinveromaaksi. Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maa- ja vesioikeudet

Lapinveromaat jäivät 1740-luvulta lähtien pois oikeuskäytännöstä, hallinnosta ja lainsäädännöstä lukuun ottamatta Inaria ja Utsjokea, joissa lapinveromaita muutettiin kalastus- ja uudistiloiksi pitkälle 1800-luvulle.

Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maa- ja vesioikeudet

Saamelaisten oikeusaseman kannalta oli keskeistä, ettei veromaita heiltä otettu pois, vain niiden status muuttui kun ne mukautettiin kruunun uudistilakäytäntöön.

Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maa- ja vesioikeudet

Niinpä Suomen valtio on ilman asianmukaista oikeudellista selvitystä ominut Tenobyn lapinkylän alueiden käyttöoikeuden hallinnan ja lopulta jopa ominut lapinkylään kuuluvien alueiden omistusoikeudenkin muodostaen viranomaisten päätöksellä ja viranomaistoimituksella valtion omistamia kiinteistöjä.

Saamelaisten oma historiallinen näyttö

Saamelaisten oma historiallinen näyttö ei voi perustu asiakirjoihin ajalta ennen valtioiden invaasiota saamelaisten perinnöllisesti asumalle alueelle. Saamelaisten oma todistusaineisto on perimätiedossa, joka sisältyy kertomuksiin ja muisteluihin,

joista on kerrottu kirjallisuudessa, esim, Sami oahpahusráđđi, Samuli Paulaharju, Laestadius jne.

Epäilemättä saamelaisten odaali lapinkyläkohtainen sopimuskäytäntö, sohppar, koski myös Tenobyn lapinkylän asukkaiden keskinäisten riitojen sovittamista Sohpparjoella, joka sijaitsee Tenobyn lapinkylän keskellä siinä osassa lapinkylää, joka rajankäynnissä 1751 on jäänyt nykyisen Norjan valtion alueelle.

”Pavus Nilas” ja ”Piittus” kaksi kuuluisaa noitaa kristillisen ajan alussa olivat muuttaneet itsensä peurauroksiksi ja puskiivat siinä hahmossa kauheasti, kunnes eräs toinen noitamies Pola Vuola Jouna erotti ne toisistaan keihäin. Fellmanilla on tästä laaja kertomus nimellä ”Pavus Nilas”.

Lars Levi Laestadius, Katkelmia Lappalaisten Mythologiasta, toimittanut Nilla Outakoski 1994

Tarinassa mainitut henkilöt Pavus Nilas ja Piittus eivät ole satuhahmoja vaan Tenobyn lapinkylän historiallisia henkilöitä, joiden jälkeläisistä Piittukset (Bihtožat-suku) tunnetaan vieläkin Outakosken kylässä. Nimi Piittus (Bihtoš) juontuu asuinpaikan läheisyydessä olevasta peurojen Tenon ylikulkupaikasta, bihti. Huomattavaa, että suomenkielinen ”sukulaissana” pihti viittaa pihtipieliyhteyden kautta kulkupaikkaan. Piittuksen jälkeläisten perinteisesti asuma tila on rekisteröity nimellä Outagoikka, jonka Lapin veroa koskeva talonkirja on vuodelta 1854.

Epäilemättä saamelaisten ”ikivanhat” yksityisoikeudelliset vaatimukset ovat relevantteja siltä osin kuin on kysymys talonkirjojen asiakirjanäytöstä, jonka Korkein Oikeus on tuomiossaan 2197/28.6.1993 todennut relevantiksi näytöksi . Talonkirjoista, jotka tunnen vain äidin jälkeen omistamamme kalastustilan Qvadniljok (Koadniljock) osalta, käy ilmi, että kalastustila on mukautettu (Oikeusministeriö, 2006) uudistilaksi 26.9.1860. Tilalle on Oulun kuvernöörin myöntämä immissio, asukasoikeus 31.12.1862, mikä osoittaa, että kruunu on minut myös omistamamme kalastustilan asumisoikeuden. Kun Koadniljok tilan omistus ja hallinta on vahvistettu ja rekisteröity Inarin ja Utsjoen käräjillä jo 1841, niin talonkirjat todistavat kruunun omineen jo olemassa olleen kalastustilan Qvadniljok asumisen oikeuden saamelaisilta talon asukkailta. Mainittuun veromaahan kuuluu kolme erillistä tilusta ”lägenhet”, joista yksi on on vanhan kirjallisuudessa esiintyvän perimätiedon mukaan, museoviraston kodanpohjakartoitusten ja paikannimien perusteella epäilemättä Tanska-Norjan hallintoaikainen goldempyyntiin keskittynyt ”kalastajakylä”.

Onko Suomen valtio vastuussa Suomen herttuakunnan/suuriruhtinaskunnan harjoittamasta asumisoikeuden omimisesta? Eikö valtion tule pyytää anteeksi asumisoikeuden loukkaamista ja sovintona palauttaa nykyisille saamelaisille asukkaille omimansa perinteisen asumisen oikeus?

Saamelaisten oikeusaseman kannalta oli keskeistä, ettei veromaita heiltä otettu pois, vain niiden status muuttui kun ne mukautettiin kruunun uudistilakäytäntöön.
Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maaoikeudet

Uudistilaksi mukautettu Qvadniljokka talo on merkitty maakirjaan kruunun uudistilana Zvadniljokka, mikä viittaa siihen, että kruunun maanmittauksen viranomaiset ovat omineet talon kruunulle. Tilan omistusoikeus ei kuitenkaan siirtynyt kruunulle tilan statuksen ”kalastustila” muuttuessa ”uudistilaksi” (Oikeusministeriö, 2006).

Eikö valtion kuulu silloin pyytää anteeksi asumisoikeuden riistämiseen perustuvaa tilan (perintömaa, veromaa) omistusoikeuden loukkaamista ja palauttaa tilan omistusoikeus omistajalle, jolla on tilaa koskeva laillinen saanto? Ja eikö omistusoikeuden loukkaaminen kuulu sovittaa palauttamalla tilaan kuuluvat maa- ja vesialueet sekä muut oikeudet sen mukaan kuin ne talonkirjojen mukaan ovat?

Suomen valtio on vastuussa Suomen suuriruhtinaskunnan (Kruunu) saamelaisten perinteisen asumisen sekä maa- ja vesialueiden omimisesta, sillä Suomen valtio on saamelaisten perinteisen asumisen ja maanomistuksen omimisen oikeuttanut lainsäädännöllisesti isojakolailla 1925. Niin myös saamelaisten assimilointi elannon hankkimisen kulttuurin suhteen suomalaisiksi maatilatalouden harjoittajiksi tapahtui lopullisesti isojakolain 1925 toimeenpanossa. Saamelaisten perinteiseen asumiseen perustuvaa elannon hankkimista, metsästystä, kalastusta ja kotitarveporonhoitoa ei enää kiinteistöoikeudellisena maankäyttöoikeutena hyväksytty.

Suomen valtion harjoittamaan kolonialismiin on kiinnitetty huomiota Saamelaisten kulttuuritoimikunnan mietinnössä 1985:66.

1920-luvun toimenpiteitä on kuvailtu nuoren suomalaisen "oikeusvaltion laillistetun kolonialismin mallikkaimmiksi ympyröiksi". Saamelaisen kyläkunnan oikeudet kaventuivat elinkeino-oikeudeksi poronhoitoon, kalastukseen ja metsästykseseen. Maanomistusoikeuden saivat uudistilalliset, jotka alunperin olivat johtaneet oikeutensa lapinkylien maista sekä ne saamelaiset, jotka olivat omaksuneet suomalaisen elämänmuodon eli talonpojan elinkeinot. Lapinkylien maiden tultua valtion maiksi ne tulivat avoimiksi taloudelliselle (pääosin metsätaloudelliselle) toiminnalle. Vesialueiden jako Utsjoen, Enontekiön ja Inarin kunnissa on ollut ajankohtainen vielä viime vuosina.

Kolonisaation lisäksi saamelaisia kohtaan harjoitettu assimilatio on ollut kokonaisvaltaista poliittishallinnollisten ja viranomaishallinnollisten vallankäyttäjien harjoittamaa saamelaisten alistamista sekä ihmis- ja perusoikeuksien loukkaamista, jotka on kätkeyty tasa-arvon ja kansalaisten yhdenvertaisuuden ”kaapuun”, mistä

syystä poliittishallinnolliset vallankäyttäjätkään eivät ole muka tiedostaneet saamelaisia kohtaan harjoittamaansa assimilaatiota.

Kirkon tunnustaman saamelaisia kohtaan harjoittamansa mentaalisen assimilaation vaikutus poliittishallinnollisten vallankäyttäjien asenteeseen

Mikä on kirkon pahoittelun merkitys kirkon osallisuudesta 1930-luvun rotututkimuksiin - osallisuudesta rotututkimuksiin sallimalla saamelaisten vainajien hautarauhan rikkomisen kirkon ylläpitämällä hautausmaalla? Onko pahoittelulla ja anteeksipyyntöillä tarkoitus lieventää kirkon hallinnollisen eliitin syyllisyyttä siirtämällä vastuu hautojen häpäisemisestä teon suorittajalle, anonyymille tieteelliselle tutkimukselle rotututkimuksen auktoriteettina? Kysymyshän on siitä, että kirkko on oikeuttanut tiedeyhteisön rikkomiaan saamelaisten vainajien hautarauhaa perusteella, joka teko käsitetään nykyisin rikokseksi. Miten ja kenelle sellainen rikos ihmisyyttä vastaan voidaan sovittaa lähes sadan vuoden jälkeen? Voidaanko kirkko saattaa tuomittavaksi ihmisoikeustuomioistuimessa ja langettaa kirkolle tuomio yhdessä tieteellisen yhteisön kanssa? Ja tuleeko kirkon ja tiedeyhteisön suorittaa saamelaisille anteeksipyyntöä lisäksi aineellinen korvaus esivanhempien ihmisaseman loukkaamisesta, kuten esim. rakennuttamalla kirkon ja tiedeyhteisön yhteinen sarron muistopaasi saamelaisten hautasaareen?

Assimilaation sinänsä kannalta saamelaisiin kohdistettu rotututkimus näyttää olleen jälkikäteistä perustelujen etsimistä saamelaisia kohtaan harjoitetulle diskriminaatiolle – diskriminaatiolle, jonka tarkoituksena on ollut eliminoida saamelaisten ikiaikaiset alkuperäiseen, perinteiseen asumiseen perustuvat asumisen ja elämisen oikeudet ja saattaa saamelaisten oikeudet yhdenvertaisiksi saamelaisten asuinalueille tulleen valtaväestön kanssa, sillä alempiarvoisilla saamelaisilla ei toki ole voinut olla mitään oikeuksia. Niinpä saamelaisten alkuperäinen perinteinen asuminen samastettiin ”immissioonilla” suomalaisille uudisasukkaille kruunun toimesta annetun asukasoikeuden kanssa. Uudisasukaskäytäntöä sovellettiin saamelaisiin, vaikka he olivat asuneet perintö- ja veromaitansa jo ennen kuin valtioita oli edes olemassakaan ja ennen kuin kruunun uudistiloja oli edes olemassakaan. Suomen suuriruhtinaskunta eli kruunu omi (riisti) uudistilakäytännöllä saamelaisilta maanomistukseen ja hallintaan perustuvan asumisen ja asumisen oikeuden, minkä talonkirjojen asiakirjanäyttö ja Oikeusministeriön (2006) Lapinmaan maaomikeudet-tutkimus yksiselitteisesti todistavat.

Saamelaisten perinteiset asumisen oikeudet samastamalla uudisasukkaiden asukasoikeuteen Suomen suuriruhtinaskunta eli kruunu saattoi kohdella Lapin asukkaita maaomikeuksien suhteen yhdenvertaisesti. Tätä kolonisaation muotoa monet tutkijat sanovat asuttajakolonialismiksi.

Sen voi myös sanoa, että valtio on kautta historian kohdellut varsinkin maapolitiikassaan Lapin asukkaita yhdenvertaisesti Lapin asukkaina, tekemättä eroa etnisyyden perusteella.
Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maa- ja metsätalouden oikeudet

Saamelaisten lapinkylien kolonisaatio ja saamelaisväestön assimilaatio

Suomen kansallisella lainsäädännöllä perustellut saamelaisten yhteiskunnallinen syrjiminä ja eliminoiminen saamelaisina perustuvat siihen, ettei saamelaisten olemassaoloa erillisenä kansallisena väestöryhmänä ole tunnustettu. Niinpä moni saamelaisaktivisti on todennut, ettei saamelaisilla ole Suomessa oikeuksia saamelaisina. Tämän väitteen konkretisointi tarttumatta lainsäädännön perusteisiin on mahdotonta, sillä lainsäädännöllä, joka oikeuttaa saamelaisten syrjinnän tai eliminoimisen, ei ole mahdollista perustella saamelaisten syrjimistä eikä eliminoimista.

Saamelaisten oikeuksia, perinteiseen asumiseen perustuvia oikeuksia, jotka saamelaisilla on ollut ennen kuin Suomen valtiota tai muitakaan valtioita oli edes olemassakaan, ovat kansallisvaltio Suomen lainsäädännön ulottumattomissa. Suomen valtio on kiistänyt saamelaisen alkuperäiskansan legitiimien aineellisten oikeuksien olemassaolon, ilmeisesti sillä näkemyksellä, että kaikki saamelaiset ovat olleet poropaimentolaisia, joilla ei ollut kiinteätä asuinpaikkaa. Tieteelliset tutkimukset ja tutkimusmatkailijoiden kertomukset todistavat kuitenkin kiinteästä lapinkylä-asutuksesta maa-alueineen ja rajoineen muita lapinkyliä vastaan.

Niinpä Suomen valtiolla ei ole mitään relevantteja legitiimejä perusteita saamelaisten muut poissulkevan käytön piiriin kuuluviin saamelaisten lapinkylien alueiden omimiseen eikä saamelaisten lapinkylien asukkaiden suomalaistamiseen. Mitään perusteita ei ole sille, etteivätkö suomensaamelaiset ole asumisen perusteella kansallinen väestöryhmä siinä missä suomalaiset ja suomenruotsalaisetkin ovat. Sen sijaan poropaimentolaisten maahanmuuttajien Suomen kansalaisiksi kirjautuminen rajasulun 1852 takia asettaa Suomeen asumaan asettuneet paimentolaiset muodollisesti yhdenvertaisiksi muiden maahanmuuttajien, kuten romanien kanssa.

Perustuslain 17 §:n suomensaamelaisiin kohdistama segregaatio, jolla kiinteästi asuneiden lapinkylien saamelaisten kansalliset oikeudet eliminoidaan, kohtelee suomensaamelaisia epäoikeudenmukaisesti. Suomensaamelaisille kuuluu kansalliset oikeudet sen mukaan kuin ne ovat säädettynä suomalaisille ja suomenruotsalaisille.

Utsjoella 5.10.2023

Arvi Hagelin,
Bihtožat ry sukuseuran jäsen
Lapinkylä Tenobyn asukas
Kuodniljokka veromaan omistaja-asukas
Spárasulnjárgan goldemkyläkiinteistön omistaja-asukas